

**Perjanjian Malaysia 1963: Penelusuran Cabaran dan Kesan
Terhadap Sistem Pendidikan di Sarawak (1963 – 1973)**

Suzanne Atar¹

Manuskrip diterima: 30 April 2019

Diterima untuk penerbitan: 11 Julai 2019

¹ Suzanne Atar, Calon Doktor Falsafah, Program Sejarah, Fakulti Kemanusiaan Seni dan Warisan, Universiti Malaysia Sabah. Email: suzanneatar@yahoo.com.

Abstract

The Malaysia Agreement 1963 has greatly changed the fate and future of Sabah and Sarawak. The establishment of Malaysia 1963 sets out the protection to protect the rights and privileges of the people in Sarawak through a series of Inter-Governmental Committee (IGC) Reports which form the basis of the 1963 Malaysia Agreement and the Federal Constitution of Malaysia. Educational autonomy is one of the rights given to Sarawak to protect the education system through the Sarawak Education Ordinance since colonial times as well as official languages in Sarawak, namely English. However, a series of amendments to the Act involving the interests of children in the effort of providing quality education led many to see that this is what makes the education autonomy in the 1963 Malaysia Agreement irrelevant to be debated and championed. The findings of the paper discussion aim to prove that Sarawak's association in the Establishment of Malaysia 1963 has greatly benefited the Sarawak-based education system in line with other states in Malaysia in line with the education sector is a field set under the jurisdiction of the federal government of Malaysia.

Keywords: *Malaysia Agreement 1963, IGC Report, Autonomy, Education, Sarawak*

Abstrak

Perjanjian Malaysia 1963 telah banyak merubah nasib dan masa depan negeri Sabah dan Sarawak khususnya. Penubuhan Malaysia 1963 menetapkan perlindungan bagi melindungi hak dan keistimewaan rakyat di negeri Sarawak melalui siri Laporan IGC yang dijadikan asas kepada Perjanjian Malaysia 1963 dan Perlembagaan Persekutuan Malaysia. Autonomi pendidikan adalah salah satu daripada hak yang diberikan kepada Sarawak bagi melindungi sistem pendidikan menerusi Ordinan Pelajaran Sarawak sejak dari zaman colonial dan juga bahasa rasmi di Sarawak iaitu bahasa Inggeris. Walau bagaimanapun, beberapa siri pindaan akta yang melibatkan kepentingan kanak-kanak dalam usaha memberikan pendidikan yang berkualiti menyebabkan ramai yang melihat bahawa perkara inilah yang membuatkan autonomi pendidikan di dalam Perjanjian Malaysia 1963 adalah tidak relevan untuk diperdebatkan dan diperjuangkan. Hasil dapatan perbincangan makalah bertujuan untuk membuktikan bahawa kebersamaan Sarawak di dalam Penubuhan Malaysia 1963 telah banyak memberi manfaat kepada sistem pendidikan yang digunapakai oleh Sarawak selari dengan negeri lain di Malaysia selaras dengan bidang pendidikan adalah bidang yang diletakkan di bawah bidang kuasa kerajaan persekutuan Malaysia.

Kata Kunci: Perjanjian Malaysia 1963, Laporan IGC, Otonomi, Pendidikan, Sarawak

Pengenalan

Sistem pendidikan di Malaysia pada hari ini banyak dipengaruhi oleh sistem kontrak sosial yang bertitik tolak daripada kepelbagaian masyarakat majmuk yang menghuni negara ini. Di Persekutuan Tanah Melayu, sistem pendidikan adalah mengambil kira daripada kepentingan tiga buah kaum yang utama di Tanah Melayu iaitu kaum Melayu, Cina dan India. Justeru, dalam usaha untuk mempertimbangkan keistimewaan daripada tiga kaum tersebut, maka diwujudkan pelbagai jenis laporan dan akta pendidikan. Setiap laporan dan akta yang dirangka mengandungi cadangan mengenai sistem pendidikan yang ingin diimplementasikan tanpa mengabaikan hak sesuatu kaum. Namun demikian, matlamat utama sistem pendidikan kebangsaan perlu diadakan bagi menggantikan sistem pendidikan yang dibawa oleh penjajah. Dasar Pendidikan Kebangsaan yang pertama adalah melalui Penyata Razak 1957 dan termaktub dalam Ordinan Pelajaran, 1957.

Kemudiannya Laporan Rahman Talib yang termaktub dalam Akta Pelajaran 1961 telah digunapakai setelah Penyata Razak disemak semula pada tahun 1960. Akta Pelajaran 1961 ini kemudiaannya terpakai sehinggalah ke hari penubuhan Malaysia bagi Sarawak dan Sabah, namun tertakluk kepada Ordinan Pelajaran negeri masing-masing. Seperti juga Malaya (Tanah Melayu atau Semenanjung Malaysia), Sarawak mempunyai sejarah bahawa negeri mereka dijajah oleh British.

Corak pentadbiran yang dibawa membawa cerminan dan elemen British di kedua-dua wilayah tersebut. Meskipun Sarawak ditadbir oleh Dinasti Brooke yang asalnya merupakan warga British, justeru corak pemerintahan adalah mengikut corak pemerintahan di Britian. Dalam soal pendidikan tidak begitu dipentingkan oleh Dinasti Brooke. Namun pemerintah Dinasti Brooke tidak pernah menghalang mana-mana mubaligh dan juga orang perseorangan untuk membuka sekolah bagi menyediakan laluan kepada rakyat untuk mendapat pendidikan. Elemen mengenai peri pentingnya bahasa Inggeris yang digunakan oleh pentadbiran kerajaan Dinasti Brooke sehingga pada ketika Sarawak menjadi koloni mahkota British menjadi asas kekukuhan bahasa ini digunakan dalam sesi pengajaran dan pembelajaran di sekolah sekaligus memberikan keistimewaan bagi negeri tersebut dan mengasingkan corak sistem pendidikan dengan Tanah Melayu. Bahasa Inggeris merupakan bahasa pengantar dan bahasa rasmi utama yang digunakan di Sarawak. Oleh yang demikian, dalam Laporan IGC bagi perkara 17 (a)(i) kepentingan bahasa Inggeris ditekankan agar dasar penggunaan bahasa tersebut diteruskan. Segala perubahan yang berlaku selepas penubuhan Malaysia telah memberi kesan kepada Sarawak sehingga ke hari ini.

Malahan sejak kebelakangan ini, isu otonomi berkaitan dengan pendidikan mulai didengari setelah lebih 56 tahun Sarawak merdeka dalam Malaysia. Oleh yang demikian, dalam makalah ini, akan diselitkan mengenai sejarah perjalanan sistem pendidikan yang telah dilalui oleh Sarawak. Sejarah perjalanan ini kemudiaannya akan dibahagikan kepada dua fasa, iaitu sistem pendidikan pada zaman pemerintah Brooke dan selepas penubuhan Malaysia. Di samping itu, perbincangan juga akan melibatkan mengenai kepentingan bahasa Melayu dalam sistem pendidikan di Malaysia dan kesannya kepada Sarawak. Melalui agenda pendidikan yang diletakkan di bawah kerajaan Persekutuan, makalah ini juga akan menjelaskan lanjut mengenai perkembangan pertambahan bilangan sekolah dan bilangan kanak-kanak di Sarawak yang mendapat pendidikan selepas sepuluh tahun Sarawak berada dalam Malaysia.

Sistem Pendidikan pada Zaman James Brooke dan British

Semasa zaman pemerintahan Brooke selama 100 tahun di Sarawak, bidang pendidikan hanya bermatlamatkan untuk menyediakan tenaga kerja bagi kerajaan dan untuk melatih rakyat menjadi petani dan nelayan yang lebih baik berbanding ibubapa mereka. Malahan dapat dikatakan bahawa sistem pendidikan tidak bermatlamat untuk mengubah tradisi dan kehidupan masyarakat di negeri tersebut. Senario pendidikan di Sarawak pada masa itu dapat dibahagikan kepada tiga perkara yang utama. Pertama, kemunculan sistem persekolahan yang bersifat majmuk dengan pelbagai tujuan dan objektif, iaitu pendidikan bagi orang Melayu; pendidikan bagi orang peribumi; pendidikan bagi orang Cina; pendidikan bagi orang India, dan; pendidikan aliran Inggeris. Kedua, pendidikan yang disediakan oleh pihak berkepentingan yang berbeza, iaitu kerajaan Dinasti Brooke dan sektor swasta (mubaligh Kristian (Anglikan, Roman Katolik, Seven Day Adventist, Methodist); dan pihak berkuasa agama Melayu- Muslim, komuniti Cina). Ketiga, pembangunan yang tidak sama rata baik secara spatikal mahupun secara etnik, iaitu secara rasional seperti di bandar Kuching yang lebih progresif dalam pembangunan kemudahan pendidikan dan Sarawak luar bandar yang kurang maju dalam kemudahan pendidikan; secara etnik kerana kadar celik huruf yang lebih tinggi di kalangan Cina dan kadar celik huruf yang lebih rendah di kalangan orang asli.¹

Keadaan kemudahan pendidikan di Sarawak berada dalam keadaan yang daif setelah berakhirnya pemerintahan Jepun di Sarawak pada tahun 1945. Keadaan Sarawak pada ketika itu dikatakan sangat teruk akibat kemusnahan selepas perang. Pada ketika itu, Dinasti Brooke tidak sanggup lagi untuk mentadbir Sarawak atas sebab masalah pewaris untuk memerintah Sarawak dan juga masalah perbelanjaan yang besar yang terpaksa ditanggung oleh mereka, yang berada di luar kemampuan selepas perang. Oleh yang demikian, Rajah Charles Vyner Brooke telah bersetuju untuk menyerahkan Sarawak kepada kerajaan British pada 1 Julai 1947 sebagai jajahan mahkota British. Penyerahan Sarawak kepada pihak British bukan sahaja mendapat tentangan daripada rakyat malahan daripada ahli *Council Negri* (Majlis Negeri) sendiri atas desakan

¹ Ong Puay Liu, et.al., The Making of Malaysian Solidarity: A Historical Look at Education and Social Coesion in Sarawak, *Malaysia Journal of Society and Space*, Vol. 10 (1), 2014, hlm. 40.

masyarakat yang berada di bawah kawasan yang mereka wakili. Namun demikian, ahli *Council* Negri dinasihatkan untuk tidak terpengaruh dengan sentimen rakyat malahan berfikir secara waras akan masalah utama yang ditanggung oleh kerajaan Dinasti Brooke. Perkara ini telahpun disebut oleh Mr. Kennedy dalam sidang DUN Sarawak pada tahun 1946 mengenai bebanan kewangan yang dihadapi oleh kerajaan Dinasti Brooke selain bergantung simpati kepada kerajaan kolonial British.²

Selepas tamatnya perang dan penjajahan Jepun, terdapat gesaan untuk mewujudkan sistem pendidikan yang lebih formal, terutamanya di peringkat sekolah rendah. Bilangan kanak-kanak yang mendaftar untuk bersekolah meningkat dari 19,000 orang pada tahun 1940 kepada 30,000 orang pada tahun 1946.³ Dalam pada itu, kerajaan British mempunyai kesukaran dari segi bebanan kewangan dalam menubuhkan sekolah yang baharu. Sebaliknya apa yang boleh dilakukan oleh kerajaan British adalah dengan meneruskan polisi Dinasti Brooke dahulu, yang menggalakan mubaligh Kristian dan juga mana-mana pihak yang berminat untuk menubuhkan sekolah mereka sendiri. Jalan penyelesaian untuk mengurangkan beban kewangan kerajaan British terhadap kemudahan pendidikan pada masa itu adalah dengan menubuhkan pihak berkuasa tempatan yang bertanggungjawab untuk membina sekolah yang baharu, menyelenggara bangunan dan membiayai kewangan harian operasi sekolah. Sekitar tahun 1948, strategi kerajaan British adalah memperkenalkan kaedah 'self-help' akibat kekurangan kewangan selepas perang.⁴ Sekolah yang dibina oleh pihak berkuasa tempatan hanya terhad kepada sekolah rendah sahaja. Menurut Idrus (1990), bilangan sekolah yang ditubuhkan oleh pihak berkuasa tempatan dan bilangan murid adalah seperti berikut; pada tahun 1957 terdapat 270 buah sekolah dengan bilangan murid seramai 17,182 orang; pada tahun 1958 terdapat 338 buah sekolah dengan bilangan murid 23,521 orang; pada tahun 1959, terdapat 386 buah sekolah dengan murid seramai 23,

² *Minutes of Council Negri Meeting*, 16 May 1946, hlm. 9.

³ Ong Puay Liu, et.al., *op.cit.*, hlm. 44.

⁴ Najihah Binti Abdul Mutalib, Pencapaian Masyarakat Melayu Sarawak dalam Bidang Pendidikan Sebelum dan Selepas Merdeka, *Jurnal Pengajian Melayu*, Jilid 20, 2009, hlm. 230.

079 orang, dan; meningkat kepada 433 buah sekolah dengan 32, 240 orang murid pada tahun 1960.⁵

Keperluan untuk pembinaan sekolah menengah semasa zaman pemerintahan British telah banyak disediakan oleh mubaligh, dan sekolah Cina kebanyakan dibina di kawasan bandar utama. Sehingga tahun 1957, kerajaan British membina sekolah menengah di Tanjung Lobang, Miri. Pada tahun 1959 dua buah sekolah menengah telah dibina di Kanowit dan Kuching. Selain itu, pada tahun 1961, terdapat dua buah sekolah menengah dibina di Mukah dan Simanggang, dan kemudiannya di Bau, Kuching dan Limbang. Laporan David McLellan yang telah dikeluarkan pada Februari 1960 dan telah diluluskan oleh *Council Negri* dan kerajaan British untuk menambah bilangan sekolah dan menambah baik kemudahan persekolah di negeri ini. Melalui kelulusan kerajaan British berdasarkan laporan David McLellan yang dipanjangkan sehingga 1964 ternyata memberi implikasi yang besar terhadap kewangan negeri Sarawak. Dalam siri laporan bermusim yang dikeluarkan pada tahun 1960 ada menyatakan;

*The normal expansion of the existing school system is likely to result in increased Recurrent Expenditure of \$1,000,000 per annum, bringing the total spent on Education in the Recurrent Budget from \$10,000,000 in 1960 to \$14,000,000 in 1964. The implementation of the proposal in this Sessional Paper will result in this total approaching \$15,000,000 per annum by 1964. This means the total percentage of total recurrent expenditure spend on Education will rise from 18% in 1960 to an estimated 22% in 1964.*⁶

Melalui pelaksanaan Laporan David McLellan ini adalah diharap sehingga 30% murid yang telah menamatkan persekolahan di darjah

⁵ Idrus Syed Ahmad Syed & R. Santhiram, *Perkembangan Pendidikan di Sarawak*, Siri Pendidikan, Dewan Bahasa Dan Pustaka: Kuala Lumpur, 1990, hlm. 163.

⁶ Untuk keterangan lanjut sila rujuk *Sessional Paper No. 2 of 1960 Sarawak Council Negri Secondary Education Presented by Command of His Excellency the Governor*, 1960, hlm. 1.

enam akan dapat melanjutkan pengajian di peringkat sekolah menengah yang dibayai oleh derma orang awam.⁷

Beban kewangan negeri mengenai pendidikan yang ditanggung oleh kerajaan negeri pernah disuarakan dalam sidang perbahasan DUN pada tahun 1959.⁸ Pada awal tahun 1959 sahaja, Jabatan Pendidikan Sarawak menjangka akan membelanjakan sebanyak \$9,000,000 dalam peruntukan bajet yang diberikan kepada jabatan tersebut. Sejumlah \$7,000,000 diperuntukan dan diagihkan kepada sekolah jenis bantuan di bawah sistem geran yang telah diperkenalkan oleh Mr. Woodhead dan diluluskan oleh Majlis Penasihat berkenaan dengan sistem pembiayaan sekolah.⁹ Di samping itu, sistem persekolahan yang diwujudkan sejak zaman Dinasti Brooke dan sehingga pada zaman kerajaan British telah memisahkan murid mengikut aliran kaum dan juga sistem pendidikan dan pengajaran. Oleh kerana wujudnya banyak aliran persekolahan, satu mekanisme perlu diwujudkan. *The Blue Report* yang digubal pada tahun 1935 adalah antara contoh mekanisme yang telah diwujudkan untuk mengatasi masalah bahasa yang harus digunakan dalam proses pengajaran dan pembelajaran di sekolah. Laporan ini telah menyarankan agar bahasa Inggeris digunakan sebagai medium untuk kurikulum pengajaran kecuali di sekolah Cina.¹⁰ Selain itu, laporan ini juga menyarankan agar segala kelemahan yang wujud dalam kurikulum di sekolah menyarankan agar kualiti guru harus ditingkatkan melalui latihan perguruan yang lebih intensif.

Juga lebih banyak geran perlu diberikan oleh kerajaan kepada pertubuhan mubaligh dan sekolah Cina bagi membolehkan mereka memberikan pendidikan kepada rakyat. Antara geran yang disarankan ialah geran operasi dan geran kewangan. Program pendidikan yang dijalankan di Sarawak dilihat sangat bergantung kepada sokongan luar. Misalnya, Sarawak lebih banyak menerima bantuan dana daripada kerajaan luar dan juga melalui Rancangan Colombo. Dalam pada itu juga,

⁷ *His Excellency the Governor's Adress to Council Negri on Tuesday, 6 December 1960*, hlm. 3.

⁸ Sila rujuk *Sarawak Council Negri Debates Official Report Eight Meeting of the First Session of the Third Council Negri Kuching, 2nd, 3rd& 4th Jun 1959*, hlm. 57 - 58.

⁹ *Ibid.*, hlm. 60.

¹⁰ Ong Puay Liu, et.al., *op.cit.*, hlm. 45.

Sarawak dilihat cukup bertuah kerana mendapat bantuan daripada kerajaan Australia dari segi memperpanjangkan khidmat pegawainya dan menghantar dua orang pegawainya ke Institut Perguruan Batu Lintang. Bantuan daripada New Zealand juga diterima oleh Sarawak, iaitu Pegawai Multimedia Sekolah (*School Broadcasting Officer*) dan sekumpulan Pengetua disalurkan kepada sekolah kaum Dayak. Kerajaan Canada juga pernah menghantar dua orang guru untuk sekolah di Kanowit. Sarawak juga telah menerima manfaat dan pertolongan melalui Skim Pendidikan Komanwel (*Commonwealth Education Scheme*) dengan memperolehi pengetua yang baru bagi sekolah menengah dengan beberapa syarat yang ditetapkan selain menghantar guru muda tempatan yang berkelayakan bagi mendapatkan latihan perguruan di United Kingdom.

The Asia Foundation pula mendermakan buku kepada sekolah di Sarawak dan menghadihkan set penerimaan radio bagi skim *School Broadcasting*. Bantuan daripada kerajaan New Zealand juga tidak terhenti bagi Sarawak apabila tiga pakar dalam bidang pendidikan dihantar untuk meneliti semula silibus kurikulum sekolah yang diguna pakai di Sarawak, yang bertujuan untuk membantu dalam pembangunan pendidikan di negeri tersebut.¹¹ Selain itu, terdapatnya gesaan untuk mewujudkan satu sistem pendidikan kebangsaan yang bersifat seragam.¹² Walaupun begitu banyak bantuan dan bentuk program diterima oleh Sarawak untuk memperbaiki sistem pendidikannya. Selepas tahun 1961, terdapat gesaan dalam *Council Negri* mengenai masalah kekurangan pengetua/pengetua sekolah. Masalah pertama, berpunca daripada kebergantungan terhadap pengetua daripada luar, dan hanya dapat berkhidmat dalam jangka masa yang pendek. Masalah kedua pula, Sarawak masih kekurangan guru tempatan yang boleh diunjurkan untuk membentuk kumpulan penyeliaan hanya selepas setahun menjadi guru besar/pengetua di sesebuah sekolah. Terdapat permintaan yang tinggi untuk perjawatan penyeliaan dalam sektor pendidikan di Sarawak namun begitu kebanyakan guru besar pada ketika itu terpaksa diunjurkan perjawatan penyelia sedangkan adalah

¹¹*His Excellency the Governor's Address to Council Negri on Tuesday, 6 December 1960*, hlm. 3.

¹² *Ibid.*, hlm. 3.

lebih baik sekiranya mereka menjadi guru besar di sekolah tersebut untuk tempoh beberapa tahun lagi.¹³

Guru besar/pengetua yang menunjukkan kebolehan khas terpaksa dinaikan pangkat untuk menjadi penyelia kepada pertambahan sekolah, dan juga melatih guru yang masih baru dan memerlukan bimbingan, melatih kakitangan yang baru dalam pembangunan multimedia sekolah atau dalam segala urusan perjawatan ketua, membangunkan sistem persekolahan seiring dengan pertumbuhan sistem sekolah yang baharu.¹⁴ Selepas menyertai penubuhan Malaysia, pendidikan di Sarawak mengalami masalah dari segi ketidaksamarataan dalam dari segi silibus pembelajaran di antara Sarawak dan Malaya. Contohnya, kes masalah ketidadaan buku teks yang memenuhi pawiain kurikulum buku teks sains dan matematik yang digunakan di sekolah menengah aliran Cina di Malaya, yang telah diluluskan menerusi Ordinan Pelajaran adalah tidak boleh digunakan di Sarawak.¹⁵ Selain itu, masalah peruntukan untuk sekolah rendah bantuan juga mengalami masalah dari segi pemberian geran yang mana pemberian geran tidak lagi diberikan secara konsisten, masalah pemansuhan Kelas Peralihan yang tidak lagi dijalankan telah mendatangkan masalah kepada murid Cina apabila turun ke Tingkatan Satu dari sekolah menengah bantuan Cina selepas menamatkan pendidikan di Tahun Enam yang tidak dapat mengikuti subjek yang diajar di sekolah menengah.¹⁶

Di samping itu, masalah layanan yang tidak sama rata di antara guru sekolah bantuan dan juga pihak berkuasa tempatan berbanding dengan guru yang bekerja di sekolah kerajaan.¹⁷ Sehingga tahun 1964, kekurangan guru besar/pengetua di sekolah kerajaan dalam kalangan anak Sarawak juga turut mendapat perhatian pihak kerajaan negeri

¹³ *Sarawak Council Negri Debates*, 5 Disember 1961, hlm. 122.

¹⁴ *Ibid.*, hlm. 123.

¹⁵ Sila rujuk sesi perbahasan di Council Negri dalam *Sarawak Council Negri Debates Official Report Second Meeting of the Second Session of the Council Negri*, 24 Februari 1964, hlm. 85-87.

¹⁶ *Ibid.*, hlm. 88.

¹⁷ Sila rujuk *Ibid.*, hlm. 89.

Sarawak.¹⁸ Namun satu perkara yang memberi kesan langsung kepada masa depan anak Sarawak pada ketika itu adalah perlanjutan sekolah ke alam sekolah menengah. Ramai dalam kalangan anak Sarawak yang telah menamatkan persekolahan di Sekolah Rakyat dan Sekolah Daerah telah terhenti hanya di peringkat rendah sahaja. Murid lepasan sekolah rendah mempunyai peluang yang agak terhad untuk melanjutkan ke peringkat menengah memandangkan bilangan sekolah yang terhad pada awal tahun 1950-an.¹⁹

Perubahan Struktur Pendidikan Selepas Penubuhan Malaysia

Penubuhan Malaysia memperlihatkan agenda pendidikan di Sarawak telah menjadi bidang kuasa kerajaan Persekutuan. Perkara tersebut boleh dirujuk dalam Laporan *Inter Governmental Committee* (IGC) pada Annex A, Jadual Sembilan, Senarai Bidang Kuasa Persekutuan, No.13.²⁰ Menurut Laporan IGC, meskipun pendidikan adalah dibawah bidang kuasa Persekutuan, polisi yang sudah sedia ada dan sistem pentadbiran pendidikan di Borneo Utara dan Sarawak (termasuk ordinan yang terkini) seharusnya tidak diganggu dan perlu dikekalkan di bawah kawalan kerajaan Negeri melainkan kerajaan tersebut bersetuju. Secara terperinci:

(i) The present policy in the Borneo States regarding the use of English should continue;

(ii) The knowledge of the Malaya language should not be required as a qualification for any educational oppourtunity until such time as the State Government concerned considers that sufficient provision has been made to teach Malay in all schools in the State;

(iii) There should be no application to the Borneo States of any Federal requirements regarding religious education;

¹⁸ Sila rujuk *Ibid.*, hlm. 90.

¹⁹ Najihah Binti Abdul Mutalib, *op.cit.*, hlm. 231.

²⁰ *Malaysia Report of the Inter - Governmental Committee*, Sabah: The Government Printing Department, hlm. 24.

(iv) State provision for the special position of the indigenous people should continue to apply;

(v) The Directors of Education in the Borneo States, who would be officers serving in the Federal post and responsible to the Federal Minister of Education through the Ministry of Education should carry out much the same duties as they do at present in consultation with the State Government concerned;

(vi) To enable local wishes to be fully consulted and taken into account as far as possible, the Director of Education of the Borneo States should continue to be advised by the respective existing Boards of Education and the local Education Committee; and

(vii) In the case of Sarawak the local authorities should continue to be use as agents for primary education; and

(viii) When expansion of higher education facilities was being considered by the Malaysian Government, the requirements of the Borneo States should be given special consideration and the desirability of locating some of the institutions in the Borneo States should be borne in mind.²¹

Situasi ini banyak dipacu dengan permasalahan dalaman yang dihadapi dalam sistem pendidikan yang berlaku di negeri Sarawak sendiri. Oleh yang demikian, kebanyakan perubahan yang berlaku dalam sistem pendidikan di Sarawak pada hari ini adalah kerana adanya gesaan dan juga saranan daripada badan pemerintah kerajaan negeri sendiri. Misalannya, perkara pertama yang mulai mengubah otonominya dalam bidang pendidikan adalah gesaan untuk mengimplementasikan sekolah rendah percuma bagi murid di sekolah rendah selaras dengan di Malaya selepas tahun 1963 sejurus perkara pendidikan diletakkan di bawah kerajaan Persekutuan.²² Saranan untuk mengimplementasikan pendidikan percuma banyak dipacu oleh kesedaran bahawa bidang

²¹ *Ibid.*, hlm. 5.

²² Perkara ini pernah dibangkitkan dalam sesi perbahasan Council Negri. Sila rujuk *Sarawak Council Debates Official Report Second Meeting off the Second Session of the Council Negri*, 24 Februari 1964, *op.cit.*, hlm. 49 - 51; Rujuk juga sesi perbahasan *Sarawak Council Negri Debates Official Report Fourth Meeting of the Second Session of the Council Negri Kuching*, 23 Jun 1964, hlm. 3-4.

pendidikan menelan kos yang sangat tinggi dan membebankan saban tahun sejak dari zaman Brooke dan British lagi. Ini dibuktikan bahawa serahan perkara pendidikan kepada Persekutuan adalah satu langkah yang sangat baik dan diterima oleh pemimpin Sarawak. Ini dibuktikan melalui kenyataan yang dikeluarkan dalam Kertas Putih yang bertajuk *Malaysia and Sarawak* yang telah diterbitkan oleh pihak berkuasa kerajaan Sarawak pada 4 Januari 1962, seperti yang berikut;

*Education is a subject, which greatly exercise the people of Sarawak. It also the largest single item in budget of expenditure, and the item which is growing fastest. Education in Malaya is more advanced than in Sarawak but is developing on similar lines. The school-leaving age there is 15 and this year free universal primary education will introduced. It may be thought that the quickest way to achive parity, and to accelerate educational advance in Sarawak would be leave this as a Federal subject with such reservations as local circumstances may require. This would not affect the present Government policy on the language of instruction in schools.*²³

Tambahan lagi, perkara ini adalah berdasarkan oleh saranan Yang di-Pertuan Agong sebagai usaha untuk menyatukan pelbagai kaum melalui polisi pendidikan kebangsaan dan melalui tahap literasi peringkat kebangsaan dengan memperkenalkan satu sistem pendidikan yang dinamakan *Comprehensive School System* atau Sistem Sekolah Komprehensif.²⁴ Gesaan untuk segera mengetahui tentang usaha yang dilakukan oleh kerajaan Negeri dengan kerajaan Persekutuan mengenai sekolah rendah percuma sering dibangkitkan oleh Yang Berhormat (YB) dalam sidang DUN.²⁵ Walaupun ada kalangan YB menginginkan

²³ Wong, James Kim Min, *The Brith of Malaysia*, Second Edition, Kuching: UM Colour Printing, 1995, hlm. 110.

²⁴ Perkara ini telah dinyatakan oleh Abang Othman Bin Abang Haji Moasili, sila rujuk, *Sarawak Council Negri Debates Official Report Fourth Meeting of the Second Session of the Council Negri*, 23 Jun 1964, hlm. 90.

²⁵ Soalan daripada Mr.Leong Ho Yuen dan Mr Stephen Yong Kuet Tze kepada Ketua Menteri Sarawak, Stephen Kalong Ningkan. Sila rujuk, *Sarawak Council Negri Debates Official Report Third Meeting of the Second Session of the Council Negri*, 14 April 1964, hlm. 9-10.

pendidikan peringkat rendah dilaksanakan ke atas Sarawak supaya sama rata dengan Malaya, namun mereka gusar akan penggunaan bahasa Inggeris yang telah ditetapkan sebagai salah satu polisi pendidikan dalam Laporan IGC akan dimansuhkan. Kebimbangan dan keyakinan terhadap kerajaan Persekutuan untuk menangani kebimbangan tersebut juga pernah disuarakan oleh Timbalan Ketua Menteri Sarawak, James Wong Kim Ming pada ketika itu.²⁶

Suara kebimbangan adalah berikutan daripada kerajaan Persekutuan telah mengisytiharkan polisi bahasa Malaysia sebagai bahasa kebangsaan pada tahun 1967.²⁷ Oleh yang demikian, sehingga tahun 1968, adalah diketahui bahawa tidak terdapat sebarang perubahan ke atas sistem pendidikan kebangsaan di Sarawak meskipun penggunaan bahasa kebangsaan digunakan sebagai medium di negeri Malaya. Sarawak masih kekal menggunakan polisi dan pentadbiran yang telah digariskan dalam Laporan IGC sehinggalah ke hari penubuhan Malaysia dan selagi perkara tersebut masih dalam perhatian kerajaan.²⁸ Sebelum itu, pada tahun 1966 juga, adanya saranan dan gesaan juga dibuat kepada kerajaan Persekutuan untuk membolehkan mereka membuat pertimbangan bagi memberikan pendidikan sehingga sembilan tahun kepada kanak-kanak di Sarawak, yang sama dengan kanak-kanak di Malaya, kerana pendidikan yang hanya setakat enam tahun adalah dilihat tidak mencukupi.²⁹

Di samping itu, adanya gesaan dalam kabinet negeri kepada kerajaan Persekutuan dalam pelaksanaan sistem pendidikan

²⁶ *Therefore, I hope the hon. Member is really serious when he said that we should not treat it lightly and change the safeguard without very careful thought and consideration, because I cannot believe that the only way we can get free primary education which is one of the subject touched upon, is by our doing away with the provisions in the IGC. I do not believe that the Federal Government would do that, and I do not believe that the people would want that to happen.*" Rujuk, *Sarawak Council Negri Debates Official Report Fourth Meeting of the Second Session of the Council Negri*, 23 Jun 1964, hlm. 95.

²⁷ Ucapan perbahasan oleh Awang Hipni. Sila rujuk, *Penyata Dewan Undangan Negeri Sarawak 1st Meeting of the 3rd Session*, 24 Disember 1964, hlm. 7.

²⁸ Sesi perbahasan di antara En. Kadam Kiai dan Ketua Menteri Sarawak Dato Penghulu Tawi Sli mengenai Sistem Pendidikan Kebangsaan. Sila rujuk, *Sarawak Council Debates Official Report Second Meeting of the Sixth Session of the Council Negri Kuching*, 24 April 1968, hlm. 10.

²⁹ *Sarawak Council Negri Debates Official Report First Meeting of the Fifth Session of the Council Negri Kuching*, 13 Disember 1966, hlm. 26.

vokasional dilaksanakan di negeri Sarawak. Perkara ini adalah disebabkan daripada jumlah 30 peratus murid yang melanjutkan pendidikan ke sekolah menengah, ramai daripada mereka disingkirkan daripada Tingkatan III seperti contoh di peringkat Junior Secondary. Apabila murid terpaksa disingkirkan, mereka tidak mempunyai hala tuju untuk menyambung pendidikan akibat daripada tidak ada sekolah latihan vokasional di negeri Sarawak pada ketika itu.³⁰ Aliran kelas vokasional yang ingin dibuka melibatkan penempatan murid di institusi Sekolah Perdagangan, Sekolah Pertanian dan Sekolah Teknikal untuk menampung 70% lepasan sekolah rendah yang gagal dalam peperiksaan *Primary Six Common Entrance Examination* dan mereka yang tidak terpilih. Namun demikian, kerajaan Persekutuan jelas menunjukkan sikap tidak pernah berniat untuk mencampuri urusan pendidikan di Sarawak. Walau bagaimanapun, kerajaan Persekutuan yang diwakili oleh Kementerian Pendidikan juga tidak pernah memaksa pelaksanaan sekolah vokasional ke atas Sarawak kerana mengambil kira Laporan IGC dalam perkara mengenai pendidikan. Pendirian ini telah dinyatakan dengan jelas oleh Kementerian Pendidikan Malaysia pada tahun 1968;

*The question of opening up vocational classes in such institution as Trade Schools, Schools Of Agriculture and Technical Schools comes under "existing system and policy of administration of education in East Malaysia" and as such Federal Government is bound by the Inter-Governmental Committee Report which stipulates that it should be left undisturbed and should remain under the control of the Governments of the States of Sabah and Sarawak until they themselves otherwise agree.*³¹

Sarawak sedar akan tahap pendidikan yang dinikmati pada zaman penjajahan era Brooke, British dan juga polisi sistem pendidikan yang telah dilaksanakan oleh negeri sendiri. Selain mahu kerajaan

³⁰ *Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat (House of Representatives) Official Report*, Vol. V, No. 34, 30 Disember 1963, hlm. 3641.

³¹ Jawapan balas dari Kerajaan Persekutuan terhadap pertanyaan Penghulu Jinggut Anak Attan. Sila rujuk *Sarawak Council Negri Debates Official Report Second Meeting of the Six Session of the Council Negri Kuching*, 23 April 1968, hlm. 99.

Persekutuan untuk mengimplementasikan sekolah rendah percuma di dalam negeri ini setelah penggabungan membentuk Malaysia, Sarawak juga mahu memastikan bahawa masa depan para murid setelah tamat pendidikan di peringkat rendah mampu menyediakan hala tuju ke atas murid tersebut. Oleh yang demikian, terdapat juga gesaan kepada kerajaan Persekutuan untuk mengadakan sekolah menengah percuma di negeri tersebut.³² Walau bagaimanapun, menerusi kenyataan balas daripada Kementerian Pendidikan Persekutuan, sistem pendidikan peringkat menengah di Malaya juga adalah tidak percuma dan tidak ada sebarang perancangan untuk mengadakan sekolah percuma. Bagi lepasan sekolah rendah, beberapa program pembangunan pendidikan telah dirancang untuk memenuhi keperluan mereka sendiri.³³

Sehingga tahun 1968 juga diketahui bahawa sistem pendidikan di sekolah di Sarawak tidak diletakkan sebaris dengan sistem pendidikan di Malaya meskipun Jabatan Pendidikan diletakkan di bawah Kementerian Persekutuan. Menghormati prinsip dan juga polisi yang telah ditetapkan oleh Laporan IGC, satu perkara yang selari dengan sistem pendidikan di peringkat Persekutuan hanyalah bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan seharusnya dimasukkan sebagai salah satu subjek sekolah di Sarawak. Polisi ini adalah bertepatan dengan kehendak kerajaan negeri sebagai menghormati bahasa tersebut diangkat sebagai bahasa kebangsaan tanpa mengabaikan Perkara 17 (a) dalam Laporan IGC.³⁴ Namun yang demikian, seiring dengan peruntukan perlembagaan yang memberikan kuasa kepada kerajaan Persekutuan untuk mengurus bidang pendidikan, Sarawak sebagai sebuah negeri dalam Malaysia perlu menerima perubahan sistem selaras dengan hasrat untuk menjadikan sistem pendidikan adalah bersifat kebangsaan.

Meskipun perkara mengenai pendidikan telah disebut dan perlindungan melalui Laporan IGC telah diperuntukan khas kepada

³² Pertanyaan ini diajukan oleh En. Chong Kiun Kong kepada Ketua Menteri Sarawak Dato Penghulu Tawi Sli. Sila rujuk, *Sarawak Council Negri Debates Official Report Third Meeting of the Sixth Session of the Council Negri Kuching*, 27 September 1968, hlm. 161.

³³ *Sarawak Council Negri Debates Official Report Third Meeting of the Sixth Session of the Council Negri Kuching*, 27 September 1968, hlm. 235.

³⁴ Jawapan balas dari pertanyaan dari Dato Abang Othman kepada Ketua Menteri Dato Penghulu Tawi Sli mengenai Sistem Pendidikan Sarawak. Sila rujuk *Sarawak Council Negri Debates Official Report First Meeting of the Seventh Session of the Council Negri*, 14 Disember 1968, hlm. 141-142.

Sarawak, namun perkara dalam laporan tersebut mulai tidak relevan sedikit demi sedikit malah telah menghapuskan kekebalan yang dimiliki oleh Sarawak. Namun yang demikian, pernyataan di atas mungkin boleh disalah-tafsirkan jika sekiranya tidak melihat kepada sejarah dasar pendidikan Persekutuan Tanah Melayu yang sehingga kini diwarisi oleh Sarawak dan negeri lain dalam Malaysia sebagai sebuah negara. Perlu diingat bahawa meskipun pembentukan Malaysia memberikan otonomi kepada Sarawak dalam beberapa perkara, namun bidang pendidikan adalah di bawah kerajaan Persekutuan. Perkara ini bukanlah otonomi mutlak sebagaimana yang diperolehi oleh Singapura dalam bidang pendidikan. Dasar pendidikan yang digunapakai oleh Sarawak pada tempoh yang tertentu adalah dasar yang telah diusahakan oleh Persekutuan Tanah Melayu. Citra pembuatan dasar pendidikan di Persekutuan Tanah Melayu adalah berdasarkan kepada kepentingan pelbagai kaum dan kebudayaan yang utama, seperti Melayu, Cina dan India serta kaum lain yang mendiami Malaya. Cerminan kepelbagaian kaum dan juga kebudayaan yang sama juga terdapat di Sarawak.

Namun yang demikian, perubahan yang terbesar dalam sistem pendidikan di Sarawak adalah merujuk kepada perkara yang berlaku pada tahun 1973 yang mana semua sekolah rendah telah diserahkan di bawah kelolaan kerajaan Persekutuan.³⁵ Implikasi kepada penyerahan sekolah rendah di bawah kelolaan kerajaan Persekutuan dan juga setelah peperiksaan bagi memasuki sekolah menengah dibatalkan di Sarawak pada tahun 1973 maka bilangan murid yang melanjutkan pendidikan ke sekolah menengah telah meningkat. Ini bagi membolehkan semua murid memasuki sekolah menengah dan memperolehi sembilan tahun pendidikan asas. Akibat daripada pelaksanaan ini bilangan murid bertambah ramai dan menimbulkan masalah kekurangan tempat, iaitu bangunan sekolah untuk menampung keperluan murid di Sarawak.³⁶ Oleh sebab itu, pelaksanaan dasar penghapusan peperiksaan Darjah Enam telah dijalankan secara beransur-ansur yang bertujuan bagi mengatasi masalah kekurangan tempat di sekolah menengah dan

³⁵ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama*, Jilid I, Bil. 22, 5 Disember 1974, hlm. 1959.

³⁶ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama*, Jilid I, Bil. 22, 5 Disember 1974, hlm. 2010.

kekurangan guru terlatih. Proses penghapusan peperiksaan ini telah mula dijalankan sejak awal tahun 1970-an dengan meninggikan lagi bilangan peratus murid yang dibenarkan memasuki Tingkatan 1. Pada tahun 1972 bilangan murid yang dibenarkan untuk memasuki Tingkatan 1 adalah sebanyak 62%; seterusnya sebanyak 65% pada tahun 1973; 75% pada tahun 1974; 80% pada tahun 1975; 85% pada tahun 1976; 90% pada tahun 1977, dan; 100% pada tahun 1978. Mengikut perancangan jadual yang ditetapkan, maka kerajaan menyasarkan bahawa dasar penghapusan peperiksaan Darjah Enam akan tamat sama sekali pada penghujung tahun 1977.³⁷ Giliran penghapusan peperiksaan ini sepenuhnya dijalankan di Sarawak hanya selesai pada tahun 1973 dan pada permulaan tahun 1974 murid meneruskan pendidikan naik ke sekolah menengah, iaitu ke Tingkatan 1 selaras dengan sistem yang dilaksanakan di Malaya.³⁸ Oleh yang demikian, perkara ini juga memberi implikasi tambahan kepada perbelanjaan daripada kerajaan Persekutuan melalui Kementerian Pendidikan bagi negeri Sarawak. Mengikut Anggaran Perbelanjaan Kertas Perintah 24 Negeri Sarawak adalah disediakan sebanyak \$4.38 juta sebagai membantu rancangan pembinaan bilik darjah dan bilik darjah tambahan serta lain-lain kemudahan pendidikan sekolah rendah di Sarawak. Manakala bagi sekolah menengah, wang yang diperuntukan adalah sebanyak \$13.4 juta pada tahun 1975.³⁹ Manfaat yang diperolehi juga apabila sistem pendidikan yang seragam dengan di Malaya ini membolehkan bantuan skim pinjaman buku teks meliputi keseluruhan murid di seluruh negeri tersebut. Skim pinjaman buku teks yang dilancarkan mulai tahun 1975 telah diperluaskan meliputi bantuan kepada murid di sekolah rendah dan menengah kerajaan serta sekolah rendah dan menengah jenis bantuan kerajaan.⁴⁰ Justeru itu, apabila Sarawak bersetuju untuk menukar taraf sekolah rendah ini kepada sekolah kerajaan persekutuan, Akta Pelajaran 1961 telah berkuatkuasa sepenuhnya, maka Sarawak

³⁷ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama*, Jilid. I, Bil. 38, 4 April 1975, hlm. 4077.

³⁸ *Ibid.*, hlm. 4064.

³⁹ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama*, Jilid I, Bil. 22, 5 Disember 1974, hlm. 1959.

⁴⁰ Malaysia, *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama*, Jilid 1, Bil.39, 7 April 1975, hlm. 4201.

mulai menggunakan bahasa kebangsaan dalam sistem pengajaran dan pembelajarannya.

Peningkatan Bilangan Sekolah dan Bilangan Murid di Sarawak

Melalui pelaksanaan sistem pendidikan yang diletakkan di bawah bidang kuasa kerajaan persekutuan, kesan yang ingin diketengahkan di dalam makalah ini adalah menjurus kepada kesan positif berbanding kesan negatif. Pertamanya, kesan positif dari segi peningkatan bilangan sekolah selepas sepuluh tahun Sarawak bersama dalam Malaysia.

Jadual 1: Bilangan Sekolah*

Sehingga 30 September	Rendah	Menengah	Teknikal dan Voksional	Jumlah
1954	504	34	-	538
1955	549	34	-	583
1956	605	33	-	638
1957	676	36	-	712
1958	756	38	-	794
1959	809	36	1	846
1960	850	40	1	891
1961	887	48	1	936
1962	916	62	2	980
1963	981	68	2	1,050
1964	1,028	77	2	1,117
1965	1112	82	2	1196
1966	1168	93	2	1263
1967	1200	102	2	1304
1968	1213	108	2	1323
1969	1210	107	2	1,319
1970	1220	112	2	1334

* Dikekalkan oleh kerajaan, sekolah bantuan kerajaan dan sekolah swasta.

Sumber: Jabatan Pendidikan Negeri Sarawak; *Annual Bulletin Statistic State of Sarawak*, 1970, hlm. 132.

Jadual 2: Bilangan Sekolah (a)

Sehingga 30 September	Rendah	Menengah	Teknikal dan Voksional	Jumlah
1961	887	48	1	936

1962	916	62	2	980
1963	981	68	2	1,050
1964	1,038	77	2	1,117
1965	1111	82	2	1196
1966	1171	92 (b)	2	1265 (b)
1967	1200	102	2	1304
1968	1213	107 (b)	2	1322 (b)
1969	1210	107	2	1,319
1970	1220	112	2	1,334
1971	1,219	110	2	1,331
1972	1,219	110	2	1,331
1973	1,215	109	2	1,326

- (a) Dikekalkan oleh kerajaan, sekolah bantuan kerajaan dan sekolah swasta.
 (b) Dikemaskini.

Sumber: Jabatan Pendidikan Sarawak; *Annual Bulletin Statistic State of Sarawak*, 1973, hlm. 120.

Berdasarkan jadual di atas didapati sejak daripada tahun 1954 sehingga 1973, kebanyakan sekolah di Sarawak adalah masih di bawah selenggaraan kerajaan, bantuan kerajaan dan sekolah swasta. Namun yang demikian, tumpuan perubahan positif dapat dilihat daripada bilangan pertambahan sekolah sejak dari tahun 1963, iaitu tahun penubuhan Malaysia. Sejak tahun 1963, Sarawak mempunyai sejumlah 1,050 sekolah rendah, menengah, teknikal dan vokasional. Sementara itu sehingga pada tahun 1973 terdapat sebanyak 1,326 sekolah rendah, menengah, teknikal dan vokasional. Dalam tempoh masa sepuluh tahun sebanyak 276 sekolah telah dibina di negeri Sarawak. Peningkatan ini banyak dipengaruhi oleh kemampuan kerajaan Persekutuan untuk menyediakan prasarana fizikal, seperti bangunan sekolah dan peralatan kelas dan sebagainya setelah bidang kuasa pendidikan diletakkan di bawah kerajaan Persekutuan. Dalam memastikan bahawa pembangunan pendidikan menjadi agenda utama kerajaan bagi pembangunan sumber manusia, sejak tahun 1963 kerajaan Persekutuan secara konsisten memperuntukan perbelanjaan dari tahun 1969 sehingga 1973. Akaun perbelanjaan ke atas pendidikan negara pada setiap tahun adalah sebanyak 25.504; 27.377; 28.759; 32.034 juta.⁴¹

⁴¹ Sila rujuk, *Annual Bulletin of Statistic State of Sarawak 1969*, hlm. 113.

Kesan positif yang kedua pula adalah dari segi peningkatan jumlah murid mendapat pendidikan sekurang-kurangnya sehingga ke peringkat menengah.

Jadual 3: Jumlah Murid di Sekolah Rendah dan Sekolah

Sehingga 30 September	Sekolah rendah	Sekolah menengah	Jumlah	Peratus populasi di dalam sekolah
1951	39,734	2,550	42,284	7.34
1952	41,914	3,537	45,451	7.74
1953	44,499	4,573	49,027	8.20
1954	47,543	5,245	52,788	8.67
1955	53,257	6,271	59,528	9.61
1956	61,852	7,174	69,026	10.90
1957	71,414	7,993	79,407	12.25
1958	82,216	8,716	90,932	13.47
1959	88,587	8,556	97,143	13.81
1960	94,773	9,266	104,039	13.97
1961	97,577	11,244	108,821	14.31
1962	99,691	14,779	114,470	14.72
1963	105,885	17,727	123,612	15.45
1964	111,835	21,977	133,812	16.36
1965	122,513	26,066	148,579	17.73
1966	135,488	30,014	165,502	19.19

Sumber: Jabatan Pendidikan; *Annual Bulletin Statistic State of Sarawak*, 1966, hlm. 75.

Jadual 4: Jumlah Murid di Sekolah Rendah dan Sekolah Menengah

Sehingga 30 September	Sekolah rendah	Sekolah Menengah	Jumlah
1967	140,388	32,947	173,335
1968	142,383	34,498	176,881
1969	144,606	35,240	179,846
1970	144,007	35,459	179,466
1971	147,117	35,911	183,028
1972	151,313	38,015	189,328
1973 (a)	157,867	42,098	199,965

(a) Permulaan.

Sumber: Jabatan Pendidikan; *Annual Bulletin Statistic State of Sarawak*, 1973, hlm. 121.

Jika dilihat pada bilangan murid yang menerima pendidikan dari tahun 1954 sehingga 1962, peningkatan murid adalah perlahan. Selepas daripada tahun 1963 dan sehingga tahun 1973, lebih ramai kanak-kanak menerima pendidikan. Dua perkara yang boleh dilihat dan ditafsir daripada angka statistik mengenai bilangan murid seperti pada jadual di atas, iaitu pertamanya, penambahan bilangan murid yang bertambah menunjukkan bahawa setiap murid berkemampuan untuk ke sekolah dan mendapat pendidikan. Selepas penubuhan Malaysia 1963, ramai dalam kalangan anak-anak Sarawak yang mampu untuk menyambung persekolahan ke peringkat menengah. Berdasarkan kepada statistik sehingga 1973, bilangan yang mendapat pendidikan adalah seramai 42,098 murid, iaitu menunjukkan peningkatan sebanyak 4,083 murid berbanding tahun sebelumnya, yang hanya berjumlah 38,015 murid. Namun secara keseluruhannya, dari tahun 1963 sehingga tahun 1973, jumlah murid yang mampu untuk sekurang-kurangnya mendapat pendidikan di peringkat rendah meningkat daripada 105,885 murid kepada 157,867 murid, iaitu peningkatan sebanyak 51,982 murid. Perkara kedua adalah pelaburan dari segi pembangunan pendidikan di negeri Sarawak sejak menyertai penubuhan Malaysia mengalami peningkatan permintaan seiring dengan penambahan rakyat. Justeru, mengambil kira akan penambahan permintaan terhadap keperluan bagi mendapat pendidikan yang asas semestinya memerlukan bebanan kos yang besar ditanggung oleh kerajaan Persekutuan bagi memberikan pendidikan bagi semua kanak-kanak di negeri ini. Jika sebelum penubuhan Malaysia, kanak-kanak di negeri ini tidak mampu untuk bersekolah ekoran daripada masalah, seperti kenaikan bayaran yuran, bilangan sekolah yang tidak mencukupi dan hanya berada di kawasan bandar. Malahan masalah seperti murid tidak mempunyai hala tuju ke mana mereka akan menyambung persekolahan selepas mendapat pendidikan di peringkat rendah ekoran daripada tidak adanya sistem pengulangan selepas murid gagal di peringkat rendah, dan kurangnya institusi sekolah di peringkat menengah menyebabkan ramai dalam kalangan murid di negeri ini hanya mampu mendapat pendidikan pada tahap peringkat rendah sahaja.

Perbincangan

Proses pembangunan pendidikan di Sarawak dilihat begitu unik. Kedatangan kuasa penjajah telah mencorakkan sistem pendidikan awalnya. Pada zaman Dinasti Brooke institusi pendidikan yang diwujudkan bukanlah bertujuan untuk pembangunan modal insan, sebaliknya hanya untuk melicinkan pentadbiran dan menyediakan tenaga kerja dalam urusan pentadbiran kerajaan. Walau bagaimanapun,

tiada sekatan dikenakan ke atas mana-mana individu atau kumpulan masyarakat yang ingin membina sekolah sekaligus memberikan pendidikan kepada rakyat di negeri Sarawak. Ekoran daripada itu, banyak sistem pendidikan yang telah dibawa ke dalam negeri ini mengikut kumpulan masyarakat masing-masing. Misalnya, orang Cina membawa sistem pendidikan dari negara China dan lebih banyak sekolah dibuka dengan menggunakan bahasa ibunda kaum mereka sendiri. Didapati juga bahawa pada masa itu Sarawak sendiri tidak mempunyai jaminan sistem pendidikan, iaitu sijil yang dikeluarkan selepas tamat persekolahan akan memberi peluang kepada murid untuk menggunakan sijil tersebut untuk mencari pekerjaan.

Hanya sesetengah sijil tamat persekolahan dan peperiksaan dari lulusan sekolah mubaligh sahaja yang mempunyai jaminan untuk memohon pekerjaan dalam sektor perjawatan awam. Di samping itu menghadapi masalah kekurangan penyediaan kemudahan infrastruktur pendidikan, pada ketika itu Sarawak juga bergelut dengan masalah kekurangan tenaga pengajar yang tidak mencukupi dan kemudahan kebajikan guru yang kurang memuaskan. Permasalahan ini berlarutan sehinggalah ke hari penubuhan Malaysia. Otonomi pendidikan telah diberikan dalam melindungi kepentingan polisi sedia ada dan sistem pentadbiran pendidikan di Sarawak (termasuk Ordinan). Dalam Laporan IGC, sistem pendidikan Sarawak tidak terganggu atau akan berada di bawah kawalan kerajaan negeri melainkan kerajaan negeri Sarawak sendiri yang bersetuju untuk mengubahnya. Walau bagaimanapun, perkara ini telah mengalami perubahan yang persetujuan oleh kabinet kerajaan Sarawak sendiri. Arus perubahan dalam sistem pendidikan negeri adalah ekoran daripada keinginan untuk melihat lebih ramai dalam kalangan kanak-kanak di negeri Sarawak mendapat pendidikan yang sama dengan rakan mereka di Malaya.

Jaminan masa depan serta kebolehpasaran murid menjadi keutamaan dalam agenda pembangunan modal insan dalam negeri Sarawak. Bahkan menjadi keutamaan kepimpinan terdahulu dalam usaha meramaikan kanak-kanak celik ilmu di Sarawak. Dalam soal penggunaan bahasa Melayu pula, kerajaan Persekutan menghormati dasar penerusan bahasa Inggeris sehingga 10 tahun perlaksanaannya. Akta Pelajaran 1961 yang digunakan adalah bertujuan bagi menghormati dasar dan semangat penubuhan Malaysia yang menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa kebangsaan dan wajib diajar di sekolah dan

sebagai bahasa perpaduan dan penyatuan rakyat di Malaysia. Malahan memberikan peluang pendidikan asas selama sembilan tahun sekurang-kurangnya kepada kanak-kanak. Hal ini menjadikan Sarawak akur dengan faedah yang didapatkan menerusi Akta Pelajaran 1961 selepas bersama dengan penubuhan Malaysia. Berkemungkinan kerana Akta Pelajaran 1961 adalah asas kepada pengukuhan bahasa Melayu dalam sistem pendidikan di Sarawak. Namun terbukti bahawa selama lebih 10 tahun sistem pendidikan di Sarawak yang ingin menggunakan bahasa Inggeris, adalah tidak pernah dicabuli.

Malahan keputusan untuk menggunakan bahasa Melayu dalam sistem pendidikan di Sarawak secara seragam adalah suatu keputusan bersama untuk kebaikan semua murid dan juga demi mengukuhkan perpaduan yang disasarkan oleh Dasar Pendidikan Kebangsaan dan Dasar Bahasa Kebangsaan negara. Oleh yang demikian, berbalik kepada permintaan Sarawak pada hari ini yang ingin mengembalikan otonomi pendidikan berikutan dengan masalah prasarana yang kurang diberikan perhatian oleh kerajaan Persekutuan serta penguasaan bahasa Inggeris yang lemah dalam kalangan murid di Sarawak, permintaan negeri ini agak sukar dilaksanakan kerana berkait dengan pindaan perlembagaan yang telah lama disetujui. Namun perkara yang boleh dibuat adalah mengadakan perbincangan yang kerap di antara kerajaan Negeri dan kerajaan Persekutuan mengenai kemudahan prasaran sekolah yang daif di Sarawak. Agenda pembangunan pendidikan kebangsaan perlu terus diperkasakan dengan menyediakan kemudahan persekolahan yang mencukupi dan terurus. Selain itu, kebimbangan mengenai masa depan murid di negeri Sarawak bukan sahaja menjadi satu kebimbangan pihak kerajaan Negeri namun seharusnya menjadi kebimbangan bagi seluruh negara.

Setiap pemerintah di Malaysia wajar melihat kepentingan bahasa Inggeris sebagai bersifat keperluan global untuk mencapai jalan penyelesaian yang terbaik tanpa mengambil risiko yang melibatkan masa hadapan murid. Contoh terbaik adalah semasa pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran Sains dan Matematik dalam bahasa Inggeris (PPSMI) pada tahun 2007, yang melibatkan keputusan daripada kerajaan Persekutuan. Meskipun perlaksanaannya dihentikan secara berperingkat mulai tahun 2012 berdasarkan kepada keputusan

Mesyuarat Kabinet pada 8 Julai 2009,⁴² kadar kerugian melalui cara pengimplementasian pengajaran dan pembelajaran dua subjek tersebut adalah ditanggung secara bersama. Malahan, di pihak murid, sudah tentunya keputusan yang dilakukan oleh kerajaan Persekutuan dengan memberikan keadilan kepada mereka dari segi kelayakan akademik yang perolehi, seperti penarafan sijil peperiksaan awam yang sama dari segi nilai penarafan sijil tersebut. Seharusnya, penubuhan Malaysia perlu diraikan kerana dari segi bidang pendidikan, kanak-kanak diberikan peluang yang sama rata untuk mendapat pendidikan.

Ini dibuktikan dengan Akta Pelajaran 1961 dan Dasar Pendidikan Kebangsaan yang mewajibkan setiap warganya tidak tercicir dari mendapat pendidikan. Bilangan sekolah yang mulai meningkat saban tahun di Sarawak menunjukkan bahawa keperluan permintaan terhadap pendidikan adalah tinggi dan dari segenap pelosok negeri. Begitu juga dengan kadar bilangan kanak-kanak di Sarawak yang saban tahun jumlah mereka ke sekolah adalah meningkat kerana kemudahan pendidikan adalah percuma, kedekatan jarak untuk ke sekolah serta kesedaran bahawa pendidikan mampu mengubah nasib bangsa. Maka mereka turut sama untuk menerima arus pembaharuan yang baru di negeri Sarawak. Meskipun, Malaysia bukanlah negara yang berada di kedudukan yang paling teratas di dunia dari segi penyediaan kemudahan pendidikan yang terbaik, namun sekurang-kurangnya kerajaan Malaysia dari dahulu hingga kini tidak pernah gagal dalam menyediakan platform asas kepada rakyat untuk menjadi seorang warga yang celik huruf dan berilmu pengetahuan. Oleh yang demikian, sebagai sebuah negara yang kemerdekaannya diperolehi dengan penuh rasa saling hormat menghormati, tolak ansur dalam banyak perkara tanpa melibatkan pertumpahan darah, adalah lebih molek kiranya dalam setiap keputusan yang diambil menerapkan elemen nilai murni untuk kebaikan bersama.

Kesimpulan

Penubuhan Malaysia 1963 telah banyak mencorakkan kehidupan bermasyarakat di Malaysia pada hari ini. Malahan kerana kepelbagaian

⁴² Kementerian Pendidikan Malaysia, Kenyataan Akhbar 2009 Pelaksanaan Pengajaran & Pembelajaran (P&P) Sains dan Matematik Bagi Sekolah Rendah dan Sekolah Menengah, <https://www.moe.gov.my>. Diakses pada 7 Januari 2019.

masyarakat di Malaysia ianya telah mencorakkan sistem pendidikan di negara ini. Penubuhan Malaysia telah memberikan peluang kepada negeri Sarawak untuk menikmati manfaat daripada sistem pendidikan negara yang dirangka berdasarkan keperluan dan pemahaman kemanusiaan, keadaan fizikal dan sosial yang mengambil sensitiviti masyarakat. Penubuhan institusi pendidikan di Sarawak sebelum penubuhan Malaysia menampakkan bahawa adanya kesedaran pemerintah untuk memberikan pendidikan kepada rakyat di negeri tersebut. Namun perlaksanaannya lebih banyak bergantung kepada keperluan pengkhususan pekerjaan dan bukan bermatlamat untuk membuka peluang pendidikan kepada semua rakyat. Apabila Sarawak bersama dengan Persekutuan Malaysia, lebih banyak manfaat dalam bidang pendidikan diperolehi dan dinikmati oleh segenap lapisan masyarakat. Oleh yang demikian, kerana kesatuan pelbagai negeri di Malaysia pada hari ini, pembangunan modal insan menerusi pelaburan dalam bidang pendidikan untuk warganegara Malaysia telah mencungkil banyak bakat dalam diri setiap warganegaranya. Ramai bakat dan juga rakyat di negara ini telah mencipta nama di dalam dan luar negara hasil daripada sistem pendidikan yang mereka terima di negara ini. Meskipun ramai bakat tersebut lahir daripada negeri yang berlainan namun sebagai sebuah negara seharusnya kita perlu meraikan pencapaian yang dicipta atas nama kita adalah satu negara.

Rujukan

Sumber Primer

His Excellency the Governor's Address to Council Negri on Tuesday, 6 December 1960.

Jabatan Perbendaharaan. *Annual Bulletin of Statistic State of Sarawak 1969.*

Malaysia Report of the Inter - Governmental Committee. Sabah: The Government Printing Department.

Malaysia. *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama.* Jilid I. Bil. 22. 5 Disember 1974.

Malaysia. *Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama.* Jilid. I. Bil. 38. 4 April 1975.

Minutes of Council Negri Meeting. 16 May 1946.

Parliamentary Debates Dewan Ra'ayat (House of Representatives) Official Report. Vol. V. No. 34. 30 Disember 1963.

Penyata Rasmi Parlimen Dewan Rakyat Parlimen Keempat Penggal Pertama. Jilid 1. Bil. 39. 7 April 1975.

Perjanjian Malaysia 1963: Penelusuran Cabaran dan Kesan Terhadap Sistem Pendidikan di Sarawak (1963 – 1973)

Suzanne Atar.

- Sarawak Council Debates Official Report Second Meeting of the Sixth Session of the Council Negri Kuching. 24 April 1968.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Eight Meeting of the First Session of the Third Council Negri Kuching. 2nd, 3rd & 4th Jun 1959.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report First Meeting of the Fifth Session of the Council Negri Kuching. 13 Disember 1966.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report First Meeting of the Seventh Session of the Council Negri. 14 Disember 1968.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Fourth Meeting of the Second Session of the Council Negri Kuching. 23 Jun 1964.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Second Meeting of the Second Session of the Council Negri. 24 Februari 1964.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Second Meeting of the Six Session of the Council Negri Kuching. 23 April 1968.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Third Meeting of the Second Session of the Council Negri. 14 April 1964.*
- Sarawak Council Negri Debates Official Report Third Meeting of the Sixth Session of the Council Negri Kuching. 27 September 1968.*
- Sarawak Council Negri Debates. 5 Disember 1961.*
- Sessional Paper No.2 of 1960 Sarawak Council Negri Secondary Education Presented by Command of His Excellency the Governor, 1960.*

Buku dan Jurnal

- Idrus Syed Ahmad Syed & Santhiram, R. 1990. *Perkembangan Pendidikan di Sarawak*. Siri Pendidikan. Dewan Bahasa Dan Pustaka: Kuala Lumpur.
- Najihah Binti Abdul Mutalib. 2009. Pencapaian Masyarakat Melayu Sarawak dalam Bidang Pendidikan Sebelum dan Selepas Merdeka. *Jurnal Pengajian Melayu*. Vol. 20 (1). Hlm. 219-240.
- Ong, P. L., *et.al.* 2014. The Making of Malaysian Solidarity: A Historical Look at Education and Social Cojesion in Sarawak. *Malaysia Journal of Society and Space*. Vol. 10. Issues 1. Hlm. 36-48.
- Wong, James Kim Min. 1995. *The Brith of Malaysia*. Second Edition. Kuching: UM Colour Printing.

Internet

- Kementerian Pendidikan Malaysia, <https://www.moe.gov.my>. Diakses 7 Januari 2019.